

PÁSKÁNDI GÉZA ELBESZÉLÉSEI

Talán inkább Páskándi verseskönyveiről kellene írnom; költőnek ismerem meg, annak tartom ma is, jelentősnek a romániai magyar irodalomban — a magyar irodalomban. Már 1956-ban készült a verseskönete, de az csak jóval később került kiadásra. *Holdbumeráng* című verseskönyvével (amely harmadik kötete volt) egyéniesült ez a költészet, és tette láthatóvá azt az újságot, amit Páskándi és nemzedéke jelent az erdélyi magyar irodalomban: nagy itellektusú líra. Vagy talán a drámájáról lehetne szólni — mert azt is írt — (a *Király köve* a címe), elnyerte vele az *Utunk* 1968-as drámai díját, művét a kolozsvári színház tartja műsorán. De ebből csak részleteket ismerek, ezekből az derül ki, hogy a *Pigmalion*—Galathea történet egészen korszerinti földolgozása lehet.

S hogy mégis a novelláiról szólok itt, annak oka nem csupán praktikus-sági ok, hogy ti, a novellás kötete jutott el hozzám, hanem az, hogy ennek a föltűnően széles érdeklődésű írónak minden műfajban van figyelemre méltó munkája, de a prózája, amely szinte a versekkel együtt született, költészetével egyenrangúvá lépett elő. Páskándi jó és egyéni prózaíró is.

Mélyen gondolati prózát művel, csak nagyon kevés története van, amelyben az érzelmi hatásokra épít. De nem is történetet mond el, inkább csak jelzi azt, a közlés nagyobb része az író meditációiból, elemzéseiből, értelmezéseiből áll. Nagyon gyakran találkozhatunk azzal a sajátos módszerével, hogy külön kiemeléssel összefoglalja egy-egy mozzanat gondolati tanulságát. Tévedés lenne azt hinni, hogy száraz kommentárokról van szó, ezek nem kilógó tanulságok, vagy tanító figyelmeztetések, hanem a legmélyebben a történetből fakadó írói-emberi asszociációk, amelyeknek végiggondolására kényszerít bennünket az író. Lélekrajz van itt, szokatlanul sok és szokatlanul mély. Nem könnyű olvas-

mány, megdolgoztatja olvasóját, aki izére, értelmére akar rákapni. De hiszen Páskándi semelyik írása sem ígér könnyű birtokbavételt, és éppen ez sarkallja a figyelmesen olvasót írásainak megismerésére.

A kisváros és a kispolgár tűnik elő legtöbbet ezekben az írásokban; a semmi kis szürke ember, akit jelentéktelensége lenyom, de ennek tudatára ébredése mégiscsak emberré tesz. Ha példáit kellene keresni, Franz Kafka és Kosztolányi nevét lehetne említeni, bár sohasem annyira abszurd mint az előbbi. Alig van nyoma annak az írói, irodalmi hagyománynak, amelyben Páskándi felnőtt, amelyet első kézből kapott; talán csak a *Jézuska-játék* betlehemes gyermek- emléke sejteti, hogy a körülvevő példák nem múltak el nyomtalanul. De a novellás kötét gerincét azok az írások adják, amelyekből Páskándi hangja szól megkülönböztetőn: a *Meszelnék*, ahol az én és a külvilág nem talál közös nyelvet; a *Senki sem fognak eltemetni* című írása, amelyben a félelmetes erővel földézelt kispolgári lét tárul elénk; az *Egy jobbtorjú gyerek*, amely az elődszi-zseni álarcában élő, tengődő és elpusztuló nihilista tragédiája; a *Lajos Fábián megöletése*, ami egy detektívhistória, de a műfaj csak keret, játéklehetőség az önelemzés remeklésehez. Nem nehéz meglelni a lírikust a *Vércukor*-ban, a drámaírórt a párbeszédés írásokban vagy az *Egy jobbtorjú gyerekekben*, ahol a *Pigmalion* és *Galathea* történetének fölelmegetése bizonyára a dráma megfogalmazásának pillanata volt.

Páskándi Géza sokkal jobb és jelentősebb író, mint azt hazai irodalmi köztudatunk tudja. De hiszen honnan is tudhatná, ha ez a könyve is csak háromezer példányban jelent meg Bukarestben, és csak nagy véletlenséggel juthat hozzá az itthoni olvasó. (*Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest 1968.*)

ILIA MIHÁLY

ARANYTOLL

Életrajzot olvasok. Nem száraz tudományos adathalmazt. Olyan re-gényeset.

A hős 15 éves, amikor elcsábítja a szolgálólány, megfertőzi „francsal”,

majd büntudatosan beugrik a kútba. A víz bűdös lesz, és ki kell merni.

Szerencsére az áldozat még a végzetes fejes előtt elviszi a fiút a körzeti bábához, aki már 50 éves, de ha akar-